

De Heraut

van de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1881 (Staatsblad N°. 124).

Zondag 14 Maart 1897. N°. 1003.

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden.
Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE, Abonnements- en Advertentieaan den Uitgever J. A. WORMSER, Bureau N. Z. Voorburgwal 44, te Amsterdam.
Insendingen die later dan Dinsdag 12 namiddags te 12 uren worden ontvangen kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Abonnementenprijs franco aan huis, per drie maanden f 1.20. Afzonderlijke nummers aan het Bureau f 10 Cent.
Abonnementen worden aangegomen door alle Boekhandelaars, Postdirecteuren enz. en aan het Bureau te Amsterdam.
Advertentie van 1 tot 6 regels 90 Cent; voor elke regel meer 15 Cent.
Aanvragen en vermelding van lefdegeven en Verslagen van Vereenigingen 10 Ct. p. regel.

Van de gemeene Gratie.

TWEEDE STUK.
XXIV.

En ik zeg u, dat ik van nu aan niet zal drinken van deze vrucht des wijnstoks, tot op dien dag, wanneer ik met u die nieuw zal drinken in het Koninkrijk mijns Vaders.
Matth. 26: 29.

In zake de overvloed van het leven onder de „gemeene gratie“ in het leven der heerlijkheid moet aan het bijzondere dat we dusver bespreken, thans nog een algemeene beschouwing worden toegevoegd. Dat bijzondere toefte tot uitsluitend de vrucht van de gemeene gratie, die uit het leven der volkeren, en uit het leven van de enkele personen mee overgaat in de eeuwigheid. De eere en de heerlijkheid der volkeren „wordt in het nieuwe Jeruzalem ingedragen“, en ook hun die ingaan in dit nieuw Jeruzalem „volgen hun werken na.“ Iets waarbij tevens door ons is aangegeven, welk verband er in dit tweerlei opzicht tusschen het leven hier en het leven hiernaamaals bij het licht der Schrift gezien wordt. Het kind wordt man; wat hier in spiegelbeeld gezien werd, zien we daar in het wezen. Doch afgescheiden van dit bijzondere, dat meer bepaaldelijk op de vrucht van de gemeene gratie voor het eeuwige leven doelt, dient thans ook de vraag besproken te worden, hoe de gemeene gratie, als ze ten slotte ophoudt en een einde neemt, aansluit aan den toestand, die daarna komt. Ten einde nu ook hier ons uitgangspunt in een stellige uitspraak der Heilige Schrift te nemen, gaan we bij deze bespreking uit van het op zich zelf eenezins raadselachtige zeggen van Jezus bij de Avondmaalsinstelling: „Ik zeg u, dat ik van deze vrucht des wijnstoks van nu aan niet zal drinken, totdat ik die met u nieuw zal drinken in het Koninkrijk mijns Vaders.“

Woorden, waarover men meest heenlaas, en waaraan dusver door de kerk, in haar breder afmeting, niet al te ernstige betekenissen is gehecht.
Op drieërlei wijze heeft men deze raadselachtige woorden o. i. onvolledig pogen te verklaren. Op het eenvoudigst heeft men ze willen uitleggen, als de aankondiging, dat Jezus vóór zijn sterven en tot na zijn opstanding geen wijn meer met zijn discipelen drinken zou. Na zijn opstanding zou hij dit hier wel hebben gedaan. Anderen weer oordeelden, dat de wijnstok hier niet in eigenlijken, maar in overdrachtelijken zin te verstaan was. De heerlijkheid die komt wordt vaak afgebeeld als een maaltijd vol wijn en merg. Jezus zou dan bedoeld hebben: Dit Paschamaals is ons laatste feestmaal op aarde. Wat nu komt is ons feestmaal in de eeuwigheid. Een derde uitlegging eindelijk meende het geheel als beelddispraak van een geestelijk drinken te moeten opvatten en bracht het in verband met ons aanzitten aan het Avondmaal. Slechts hier en daar dook ten slotte een vierde, o. i. juistere verklaring op, dat de woorden in letterlijken zin zijn op te vatten, en dat Jezus hier uitspreekt, hoe ook op de nieuwe aarde de vrucht des wijnstoks zal gekend worden, maar dan in een hooger heerlijkheid, en hoe Jezus van het heilig Avondmaal opeens overgaande op zijn wederkomst, eerst in de toekomstende heerlijkheid de voortzetting van het dusver genoten aardse leven aan zijn jongeren voorspiegelt.

Dat het een woord van gewicht is, mag reeds daaruit afgeleid, dat het én bij Matthieus, én bij Marcus, én bij Lucas voorkomt. Bij Marcus is het nog versterkt door het voorvoegsel: „Voorwaar“ ik zeg u. En bij Lucas staat het in eenigzins gewijzigden vorm aldus: „Ik zeg u, dat ik niet meer drinken zal van de vrucht des wijnstoks, totdat het Koninkrijk Gods zal gekomen zijn“, wat voor de beteekenis geen verschil maakt. Meer belang boezemt het dan ook in, dat Lucas aan dit zeggen over „de vrucht des wijnstoks“, nog een gelijksoortig zeggen van Jezus over het Pascha laat voorafgaan. Bij hem toch lezen we (22: 15, 16): „En hij zeide tot hen: Ik heb grootelijks begeerd, dit Pascha met u te eten, eer dat ik lijde; want ik zeg u, dat ik niet meer daarvan eten zal, totdat het vervuld zal zijn in het Koninkrijk Gods.“ Op deze nog raad-selachtiger woorden vestigen we intusschen slechts in het voorbijgaan de aandacht, in zooverre er uit blijkt, dat Jezus zijn profetisch woord niet tot den wijnstok bepaalde, maar met wijn én brood in verband bracht.

Te ontkennen valt toch niet, dat we hier het voorspel vinden van wat Paulus in deze voege uitspreekt: „Gedenkt den dood des Heeren totdat hij komt.“ Jezus zal nu sterven, en na zijn opstanding opvaren ten hemel. Dit dreigt voor het besel der apostelen den Christus en zijn Koninkrijk geheel te vergeestelijken, zoodat ze voortaan alle verband tusschen Christus en deze aardse schepping uit het oog zouden verliezen. Uit de wereld weg en naar Jezus toe, om nu niets dan Jezus te bezitten, en Jezus uitsluitend geestelijk te bezitten, en voortaan heel Gods zienlijke Schepping, aan dit kunstgewrocht van zijn scheppende macht niet meer te denken. Dit nu ware den Christus deelen, aan zijn vleeschwording alle betekenissen ontnemen, zijn opstanding voor niets achten, zijn bestaan in ons vleesch in den hemel waardeloos maken, om niets dan een geestelijken Jezus over te houden. De ontzettende dwaalleer, die loochent dat Jezus in het vleesch gekomen is“, van den antichrist volgens Johannes' getuigenis uitgaande, kon aldus insluipen in de kudde des Heeren. — Tegen dit gevaar om den Christus te vergeestelijken treedt nu het Sacrament van het heilig Avondmaal op, dat zeer tastelijk op brood wijst en brood laat breken en eten, en wijn laat schuimen in den beker, en uit den beker laat drinken, en in deze beide tekenen zichtbaar wijst op de vleeschwording, het lijden, het sterven en de opstanding. Inimmers dat brood is zijn lichaam, en die wijn is zijn bloed.

Die zinbeeldige gemeenschap van brood en wijn zou intusschen ook een geestelijke realiteit hebben door de werking des Heiligen Geestes, en als eenmaal deze bedee-ling was afgelopen, en de Heere wederkwam, zou het Sacrament weer gewagvallen, en de vleeschelijke betrekking tusschen Jezus en de zijnen hersteld worden. Het Avondmaal staat dus als hulpmiddel tusschen Golgotha en de Parousie in, om in de tusschenperiode waarin Jezus in den hemel is, het tastelijke bij het geestelijke te voegen. Maar natuurlijk dat duurt maar totdat hij komt. Dan heeft dat zinbeeldige weer uit, en keert het reële weder. En deze tusschenperiode nu overziende, en het Paschamaals rechtstreeks aan zijn wederkomst aansluitende, zegt Jezus: Dit Pascha zal ik dan eerst weer met u eten, en dien drinkbeker dan eerst weer met u drinken, als het rijk der heerlijkheid op de vernieuwde aarde onder den vernieuwden hemel zal gekomen zijn. Zoo verstaat men,

uit wat oorzaak deze merkwaardige woorden juist op dat oogenblik gesproken werden. Ze komen niet langer vreemd, los en zonder samenhang tusschen het bij het Avondmaal gesproken in te staan. Juist zooals we de beteekenis verstaan van Paulus' bijvoeging: totdat hij komt, zoo ook verstaan we den zin van wat Jezus hier sprak over den nieuwen wijnstok.

De stoffelijke beteekenis van Jezus' woorden handhaven we tegenover hun geestelijke of sacramentele duiding, omdat de stellige bewoordingen waarin Jezus zich uitspreekt geen andere uitlegging toelaten. Jezus zit met zijn jongeren aan den disch. De kanne wijns stond voor hem, en de beker was ingeschonken. Dien beker met wezenlijken wijn hief Jezus op, dien liet hij rondgaan onder de discipelen, dat ze dronken. En onderwijl er aldus wezenlijke wijn rondging en gedronken werd zegt Jezus nu: „Van deze vrucht des wijnstoks zal ik niet meer drinken.“ Zoo duidelijke, stellige woorden nu geestelijk of sacramenteel op te vatten gaat hier metterdaad niet aan. De vrucht des wijnstoks kan niets anders beduiden dan wezenlijke wijn. En van dien wezenlijken wijn zegt Jezus, dat hij dien met zijn jongeren voortaan niet meer drinken zal, edoch dat het niet drinken van dezen wijn eens een einde zal nemen, en dat wel op een bepaalden dag. Er staat toch: tot op den dag dat ik dien nieuw zal drinken in het Koninkrijk Gods.

Op en na dien dag keert het gebruik van den wijn terug, edoch onder anderen vorm. Het zal dezelfde vrucht des wijnstoks zijn, maar nieuw. Ook de vrucht des wijnstoks zal derhalve op de nieuwe aarde een nieuwen hooger bestaansvorm ontvangen, en in dien nieuwen vorm zal Jezus met zijn jongeren drinken, als het Koninkrijk zijns Vaders zal zijn ingegaan. Aan een weer drinken van wijn na de opstanding van Jezus uit de dooden, kan derhalve niet gedacht worden, want na de opstanding des Heeren was het nog de oude zelfde wijn van vóór zijn sterven. Zelfs nu nog is het de oude wijn dien we aan het Avondmaal gebruiken. Nieuw kan ook de wijn eerst worden op de nieuwe aarde onder den nieuwen hemel. Iets waaruit tevens volgt, dat evenmin aan het Avondmaal zelf kan gedacht worden, overmits ook bij het Avondmaal de wijn nog oud en nog niet nieuw is.

En wat men gezegd heeft, dat het Koninkrijk zijns Vaders terstond na zijn hemelvaart op den Pinksterdag is ingegaan, en dat hier dus geen sprake zou zijn van het rijk der heerlijkheid, maar eenvoudig van de kerk des Nieuwen Verbonds, is evenmin aannemelijk, daar Jezus nog pas te voren (Matth. 25: 34) verklaard had, dat eerst in het oordeel tot de gezagelijken zal gesproken worden: „Komt, gij, gezegenden des Vaders, beërft dat Koninkrijk dat u bereid is van vóór de grondlegging der wereld.“ Al kan men toch in zekeren zin zeggen, dat het Koninkrijk reeds nu gekomen is, in geen geval mag beweerd, dat het kwam op den Pinksterdag. Neemt ge het Koninkrijk louter geestelijk, dan was het er reeds vóór Jezus' sterven, want Jezus zelf sprak: „Het Koninkrijk Gods is binnenin ulieden.“ Neemt ge het daarentegen en geestelijk én uitwendig beide, dan komt dat Koninkrijk bij Jezus' hemelvaart hemelsch, doordien Jezus nu gezeten is aan Gods rechterhand, maar uit-

wending en aardch kan het dan eerst komen met zijn wederkomst op de wolken, wanneer de laatste vijand aan Jezus' voeten zal onderworpen worden, en het Koninkrijk aan den Vader zal worden overgegeven, om nu eerst in volen zin „het Koninkrijk des Vaders“ te heeten. Overmits Jezus nu niet zegt: „Totdat mijn Koninkrijk zal gekomen zijn“, maar: „Tot op den dag dat we dien nieuw drinken zullen in het Koninkrijk des Vaders“, is elke andere uitlegging uitgesloten.

Staat dit nu alzo vast, dan volgt hieruit, dat Jezus ons het leven op de nieuwe aarde voorstelt, niet enkel als een geestelijk leven, maar ook als een uitwendig leven in rijke scheppingsweelde, en dat die weelde uit de oude schepping, die nu onder den vloek ligt, daardoor zal voortkomen, dat God het aanschijn, de gedaante van dit aardrijk vernieuwt, en zoo ook den wijnstok in veredelden overgangsvorm doet uitkomen. De grondgedachte is hier derhalve, dat de schepping die God eens door zijn machtwoord in het leven riep, bestemd is om eeuwig te blijven; dat ze nu ingezonken en van haar Paradijs-glans beroofd is; maar dat ze door een machtdaad Gods, die zal plaats grijpen bij de wederkomst van den Christus, uit haar inzinking zal worden opgericht, om alsdan eeuwiglijk in meer dan Paradijsglans te schitteren.

Moet ge alzo „de wereld“, nu ze in het booze ligt, en voor zoover ze in het booze ligt, mijden en vlieden, ge moet diezelfde wereld, in haar kern en wezen, als kunstgewrocht van de almacht uws Gods, om Gods wille, liefhebben en eeren. Ge moogt niet willen dat ze, om uw geestelijke eenzijdigheid te voldoen, wegga en vernietigd worde, maar ge moet hunkeren naar het oogenblik, waarop ze de bezoedeling zal afwerpen, en in nieuwen vorm, als volmaakt kunstgewrocht van uw God zal uitblinken. De wereld gaat dus niet teloor. Wat voorbijgaat is de tegenwoordige gedaante der wereld; maar wat blijft is de schepping Gods en die schepping Gods zal opklommen tot nog hooger heerlijkheid dan ze in de schepping vertoonde. Zooals ze geschapen was, was ze bestemd om zich tot nog rijker glans te ontplooien. Dit is door den vloek tegengehouden. In stee van rijker te worden, is ze verarmd en verdord. Maar aan deze verdooving van den glans van het goud wordt eens paal en perk gesteld, en dan komt al het schoon weer uit dat in haar school, alsdan tevens tot zijn hoogste toppunt opgevoerd. Jezus zelf noemt dit de wedergeboorte der schepping (Matth. 19: 28). En bij den Paaschmaaltijd lichtte hij dit woord in dien zin toe, dat ook de vrucht des wijnstoks in het rijk der heerlijkheid, mits dan veredeld, overgaat. Iets waar wij wel niet aan willen. Wij geven die wereld in ons sterven liever prijs, en begeeren alleen den hemel te bezitten. Maar de ordinaantien Gods zijn niet alzo. De aarde wordt eens nieuw, u wordt eens een vernieuwd lichaam gegeven, en eeuwiglijk zult ge uw aanzijn in heerlijkheid hebben, niet enkel geestelijk, maar óók lichamelijk, niet onzienlijk alleen, maar ook in het zienlijke, onder velerlei weelde óók drinkende van de vrucht des nieuwen wijnstoks.

Brengt ge dit nu met de gemeene gratie in verband, dan ontwaart ge terstond, hoe de „gemeene gratie“, die niet alleen op uw zielsleven, maar ook op uw licha-

melijk bestaan, en op de instandhouding van deze wereld betrekking heeft, die wereld in stand hield, opdat ze in „den grooten en doorlichten dag“, vernieuwd zou kunnen worden. Ware de gemeene gratie niet ingetreden, dan zou zonde, vloek en dood terstond na den val hebben door-gewerkt tot den einde toe, heel deze wereld zou ganschelijk verdorven zijn geworden, en er zou ten slotte niets dan één machtige wildernis zijn overgebleven. Dit nu heeft de „gemeene gratie“ afgewend. Ze stuitte de voortdrijving van dezen kanker. Ze streemde de volstrekte doorwerking van dood en verderf. Zij het dan omfloerst en onnede-velde, de wereld als zoodanig bleef in stand. De zon bleef opgaan over boozen en goeden. God had het aan Noach gezworen in zijn algemeen genadeverbond, dat de vloed het aardrijk niet zou verdelgen.

Zoo is dan de wereld ook in stand gebleven, en dank zij de doorgaande ontwikkeling der gemeene gratie in het menschelijk leven, is zelfs de gedaante van het aardrijk allengs verrijkt. Wie het hart van Afrika vergelijkt met onze landouwen merkt dat verschil. Wat al wildernissen zijn niet omgezet in schoone bebouwing. Wat al wateren zijn in hun bedding opgesloten. Wat al plassen zijn droog gemaakt en met velden beleeed. Hoe heeft niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde te voor-schijn gehaald; wat krachten die sluimerden zijn niet wakker geroepen; wat heeft men-schelijke hand niet al terwege menselijke be-woning de eerst wilde strek geordend en heerlijk gemaakt. En zoo ook wat schatten zijn niet uit de diepten en holen der aarde